

STORTINGET

Innst. 401 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:181 S (2020–2021)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug og Kari Kjønaas Kjos om strengere språkkrav for helsepersonell

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen kartlegge språkferdighetene til ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
2. Stortinget ber regjeringen tilby norskopplæring til helsepersonell som har behov for det, og stille krav i etterkant av språkopplæringen om at norsktest må være bestått for å ha en stilling med pasientkontakt.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å innføre krav om bestått norsktest på minimum B1-nivå for pasientkontakt i helsevesenet, og bestått norsktest på B2-nivå for stillinger som krever høyere utdanning.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hilde Kristin Holtesmo, Ingvild Kjerkol, Hege Haukeland Liadal, Tuva Moflag og Tellef Inge Mørland, fra Høyre,

Erlend Larsen, Mari Holm Lønseth, Sveinung Stensland og Camilla Strandskog, fra Fremskrittspartiet, Kari Kjønaas Kjos og Morten Stordalen, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, fra Sosialistisk Venstreparti, Nicholas Wilkinson, fra Venstre, Carl-Erik Grimstad, og fra Kristelig Folkeparti, lederen Geir Jørgen Bekkevold, viser til forslagene i Dokument 8:181 S (2020–2021) om strengere språkkrav for helsepersonell. Statsråden har uttalt seg om forslagene i brev til komiteen av 23. april 2021. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen. Det er kommet inn fire skriftlige innspill til saken.

Komiteen viser til at forslagsstillerne fremhever viktigheten av gode språkkunnskaper i helsevesenet, og komiteen er enig i at det er viktig. Komiteen registrerer at det ble innført språkkrav for å få autorisasjon i 2017, men at disse kravene kun gjelder for søkere med utdanning fra utenfor EU/EØS-området, samt Sveits. Komiteen merker seg også at søkere med autorisasjon fra før 2017 ikke omfattes av kravet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener gode norskkunnskaper i helsevesenet er avgjørende for at ansatte skal klare å kommunisere både muntlig og skriftlig med pasienter, pårørende og annet helsepersonell. Hvis helsepersonell snakker dårlig norsk, kan det føre til situasjoner som utgjør en fare for pasientsikkerheten.

Flertallet viser til at misforståelser om medisiner eller behandlingstilbud som skyldes svake språkferdigheter, kan få fatale konsekvenser for pasientene. I eldreomsorgen blir også mange brukere utrygge hvis de ikke kan kommunisere på norsk med de ansatte.

Kartlegging av språkferdigheter

Komiteen viser til forslag 1 om en kartlegging av språkferdighetene hos ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten. Komiteen registrerer at en undersøkelse fra Sykepleierforbundet i 2015 viser at en del ansatte i helsesektoren mener språkproblemer skaper utfordrende situasjoner.

Komiteen viser til at statsråden i sitt svarbrev opplyser at Helsedirektoratet i tildelingsbrevet for 2020 fikk i oppdrag å utarbeide en nasjonal veileder med eksempler på nødvendige språkkunnskaper i ulike type jobber og for forskjellige typer helsepersonell, men at dette er et omfattende arbeid som dessverre er utsatt pga. stor arbeidsbelastning i direktoratet knyttet til koronapandemien.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at hele 90 prosent av sykepleierne i Sykepleierforbundets undersøkelse svarte at det var språkproblemer på deres arbeidsplass hadde ført til dårligere omsorg for pasientene. Flertallet viser til at det mest alvorlige funnet i undersøkelsen var at 15 prosent av sykepleierne mente at språkproblemer på deres arbeidsplass hadde ført til fare for liv og helse.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at det er feil prioritering å bruke ressurser på å kartlegge språkferdighetene til alle som jobber i spesialist- og primærhelsetjenesten, og støtter ikke dette forslaget. Disse medlemmer mener det finnes nok av undersøkelser som indikerer at dette er et nasjonalt problem. Disse medlemmer viser til høringsinnspill til saken, der fagorganisasjonene er tydelig på at manglende språkferdigheter er et betydelig problem i helsetjenesten, og at det i verste fall kan gå ut over pasientsikkerhet.

Norskopplæring til helsepersonell

Komiteen viser til forslag 2 om å gi norskopplæring til helsepersonell samt stille krav om å bestå test i etterkant for å ha stillinger med pasientkontakt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at det er naturlig at arbeidsgivere i helse- og omsorgstjenesten løpende vurderer hva som er nødvendige språkkvalifikasjoner for å ivareta ulike arbeidsoppgaver. Disse medlemmer merker seg at det er utarbeidet ulike former for språkopplæring og norskkurs, inkludert webbaserte, som kan være gode verktøy for å tilegne seg og forbedre norskkunnskaper.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det må gjennomføres en systematisk kartlegging av alle ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten med svake norskkunnskaper. Disse medlemmer mener ansatte som ikke oppfyller kravene, må gjennomføre norskopplæring og bestå en norsktest i etterkant for å kunne fortsette i en stilling med pasientkontakt. Disse medlemmer viser til at gjennomgang av norskkunnskapene blant helsepersonell i Oslo og Drammen kommune viser at behovet for å heve språkferdighetene blant en del ansatte er stort. Disse medlemmer viser også til at de fleste ansatte som har svake språkkunnskaper, har satt pris på at de får norskopplæring som dekkes av arbeidsgiveren.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge språkferdighetene til ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

«Stortinget ber regjeringen tilby norskopplæring til helsepersonell som har behov for det, og stille krav i etterkant av språkopplæringen om at norsktest må være bestått for å ha en stilling med pasientkontakt.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Fagforbundet, Sykepleierforbundet, Legeforeningen og Tannlegeforeningen har sendt høringsinnspill til representantforslaget. Fagforbundet er kritisk til forslaget og mener det går for å langt i å regulere arbeidsgivernes ansvar for å ansette den best kvalifiserte kandidaten. Fagforbundet mener dessuten at språkkravene som eventuelt stilles, må være relevante for jobben. Disse medlemmer merker seg at de tre andre organisasjonene er mer positive til strengere regulering. Disse medlemmer viser til at Legeforeningen tar til orde for å gjøre lovendringer for å kunne føre språkkontroll med ansatte i helsetjenesten. Legeforeningen viser til lovendringer som er gjort i Sverige, og mener dette ikke er i strid med EØS-forpliktelsene. Legeforeningen støtter for øvrig at helsepersonell som trenger det, tilbys språkopplæring. Også Tannlegeforeningen er kritisk til at ansvaret for helsepersonells språkferdigheter kun er plassert på arbeidsgiverne, og mener at det bør innføres språkkrav, og at det må bli en myndighetsoppgave å føre språkkontroll. Sykepleierforbundet tar til orde for at kommunene og helseforetakene forpliktet til å tilby språkopplæring til ansatte som trenger det. Sykepleierforbundet er dessuten kritisk til at EØS-avtalen begrenser muligheten til å stille språkkrav ved autorisasjon.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at samtlige som har sendt høringsinnspill, er enige i behovet for å styrke språk-

kopplæringen til ansatte, og at det også er stor støtte for å innføre språkkrav og språkkontroll. Disse medlemmer støtter dette, men er enig med Fagforbundet i at de framlagte forslagene går for langt i å detaljregulere hvordan språkkravene skal utformes.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en lovregulering av språkkrav – kombinert med tilbud om språkopplæring – som er nødvendig for å ivareta kvalitet og pasientsikkerhet i helsetjenesten, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Disse medlemmer vil understreke nødvendigheten av at den nasjonale utdanningen av helsepersonell må være i tråd med behovet. Disse medlemmer vil vise til behovet for økt nasjonal utdanning av leger og en økning av LIS1-stillinger i sykehus for å kunne utdanne flere av legespesialistene landet trenger. Disse medlemmer viser også til forslag fra representanter fra Senterpartiet, Dokument 8:256 S (2020–2021) om økt rekruttering av helsefagarbeidere og sykepleiere til kommunehelsetjenesten, og Dokument 8:261 S (2020–2021) om økt rekruttering av kommunepsykologer.

Krav om bestått norsktest

Komiteen viser til forslag 3 om å gjøre nødvendige lovendringer for å innføre krav om bestått norsktest på minimum B1-nivå for pasientkontakt, og B2-nivå for stillinger som krever høyere utdanning. Komiteen merker seg at et slikt krav i dag eksisterer i barnehageloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at et lovkrav om bestått norsktest på B1- eller B2-nivå for de som har pasientkontakt, vil kunne svekke arbeidsgivers mulighet til å vurdere hvilke norskerferdigheter som er nødvendige i ulike stillinger. Det er innført språkkrav for personer med utdanning fra utenfor EU/EØS, og krav om forsvarlighet i tjenestene er lovfestet både for arbeidsgiver og helsepersonell. Flertallet viser til at ytterligere språkkrav bl.a. kan bidra til å svekke arbeidsgivers eget ansvar for å sørge for forsvarlige tjenester.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det må stilles samme krav om norskerferdigheter for ansatte i helsevesenet som i barnehageloven. Disse medlemmer mener alle ansatte som har kontakt med brukere, må bestå en norskprøve på minimum B1-nivå (mellomnivå). Disse medlemmer mener det for stillinger som krever høyere utdanning, må være et krav om bestått norskprøve på B2-nivå (høyere mellomnivå), som er kravet for opp-tak til høyere utdanning og autorisasjon for helsepersonell i Norge.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å innføre krav om bestått norsktest på minimum B1-nivå for pasientkontakt i helsevesenet, og bestått norsktest på B2-nivå for stillinger som krever høyere utdanning.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede en lovregulering av språkkrav – kombinert med tilbud om språkopplæring – som er nødvendig for å ivareta kvalitet og pasientsikkerhet i helsetjenesten, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen kartlegge norskerferdighetene til ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen tilby norskopplæring til helsepersonell som har behov for det, og stille krav i etterkant av språkopplæringen om at norsktest må være bestått for å ha en stilling med pasientkontakt.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å innføre krav om bestått norsktest på minimum B1-nivå for pasientkontakt i helsevesenet, og bestått norsktest på B2-nivå for stillinger som krever høyere utdanning.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:181 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug og Kari Kjønaas Kjos om strengere språkkrav for helsepersonell – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 6. mai 2021

Geir Jørgen Bekkevold

leder og ordfører

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Helse- og omsorgskomiteen
Stortinget

Deres ref
2021/1498

Vår ref
21/1740-

Dato
23. april 2021

Dokument 8:181 S Representantforslag om strengere språkkrav for helsepersonell

Jeg viser til brev datert 8. april 2021 fra helse- og omsorgskomiteen som ber om min uttalelse om ovennevnte representantforslag. Forslagene er:

1. Stortinget ber regjeringen kartlegge språkferdighetene til ansatte i spesialist- og primærhelsetjenesten og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.
2. Stortinget ber regjeringen tilby norskopplæring til helsepersonell som har behov for det, og stille krav i etterkant av språkopplæringen om at norsktest må være bestått for å ha en stilling med pasientkontakt.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer for å innføre krav om bestått norsktest på minimum B1-nivå for pasientkontakt i helsevesenet, og bestått norsktest på B2-nivå for stillinger som krever høyere utdanning.

Gode norskkunnskaper har stor betydning for at pasientene får forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Det er krav i lover til både arbeidsgiver og helsepersonellet om forsvarlighet i tjenestene. Kravet til arbeidsgiver om at helse- og omsorgstjenester som tilbys eller ytes skal være forsvarlige, framgår av spesialisthelsetjenesteloven § 2-2 og helse- og omsorgstjenesteloven § 4-1. Kravet til helsepersonellet framgår av helsepersonelloven § 4, de skal utføre sitt arbeid i samsvar med de krav til faglig forsvarlighet og omsorgsfull hjelp som kan forventes ut fra helsepersonellens kvalifikasjoner, arbeidets karakter og situasjonen for øvrig.

Når det gjelder forslag 1 om å kartlegge språkferdighetene til alle ansatte i helse- og omsorgssektoren, mener jeg et slikt arbeid ikke vil være bærekraftig og jeg vil advare mot å igangsette et så ressurskrevende arbeid.

Ansvar for at helse- og omsorgspersonellet har tilfredsstillende norskkunnskaper er i lovverket pålagt arbeidsgiver og det enkelte helsepersonellet gjennom krav om forsvarlighet. Det er nødvendig at arbeidsgivere gjør en grundig jobb ved ansettelse av personell i tjenestene. For å støtte arbeidsgiverne har Helsedirektoratet utarbeidet en nasjonal veileder om ansettelse av helsepersonell. Her poengteres at arbeidsgiver må forsikre seg om at den som ansettes har nødvendige muntlige og skriftlige språkkunnskaper og at det bør kontrolleres, for eksempel ved intervju.

Helsedirektoratet fikk i tildelingsbrevet for 2020 i oppdrag å utarbeide en nasjonal veileder med eksempler på nødvendige språkkunnskaper i ulike type jobber og for forskjellige typer helsepersonell. Dette er et omfattende arbeid som dessverre er utsatt pga stor arbeidsbelastning i direktoratet knyttet til koronaepidemien.

Forslag 2, at regjeringen skal tilby norskopplæring til helsepersonell som har behov for det med krav om bestått norsktest for å ha en stilling med pasientkontakt, må også vurderes mot arbeidsgivers ansvar.

Arbeidsgivere i helse- og omsorgstjenesten må løpende vurdere hva som er nødvendige språkqualifikasjoner for å kunne ivareta ulike arbeidsoppgaver. Det er utarbeidet ulike former for språkoplæring og norskkurs, inkludert webbaserte, som kan være gode verktøy for å tilegne seg og forbedre norskkunnskaper. Jeg mener det ikke bør nedfelles et generelt krav om å tilby norskopplæring med påfølgende språktest.

Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse har siden 2010 hatt i oppdrag å utvikle og tilby en kurspakke for ufaglærte. Formålet er opplæring av ufaglærte fram til fagbrev og autorisasjon som helsefagarbeider eller kompetansebevis for deler av opplæringen de har gjennomført. Det er i 2019 blitt gjort endringer i fagplanen for å styrke oppfølging av deltakere med norsk som andrespråk. Deltakerne gir uttrykk for at kurset er et godt verktøy som kan hjelpe dem i opplæringen. Videre ble det innenfor tiltaket i 2019, i samarbeid med læringsplattformen til KS Læring, startet et arbeid for å utvikle en e-læringsmodul for intensiv opplæring av personer uten helsefaglig utdanning som skal arbeide i helse- og omsorgstjenesten, som også er tilpasset deltakere med norsk som andrespråk. Tiltaket inngår i regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og den fylkeskommunale tannhelsetjenesten, Kompetanseløft 2025.

Forslag 3 om å innføre lovkrav om bestått norsktest på B1- eller B2-nivå for de som har pasientkontakt, vil svekke arbeidsgivers mulighet til å vurdere hvilke norskferdigheter som er nødvendig i ulike stillinger. Det er innført språkkrav for personer med utdanning fra utenfor EU/EØS som søker om norsk autorisasjon. I tillegg er krav om forsvarlighet i tjenestene

lovfestet for både arbeidsgiver og helsepersonell. Ytterligere språkkrav i helse- og omsorgstjenesten vil bl.a. bidra til å svekke arbeidsgiveres eget ansvar for å sørge for forsvarlige tjenester.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Bent Høie". The signature is written in a cursive, flowing style.

Bent Høie

